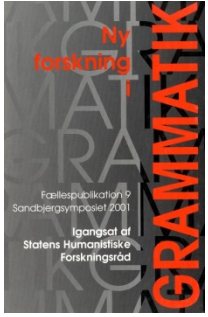

Ny Forskning i Grammatik

Titel:	Hvordan vælter en hund en bikube? Kausalitet og bevægelser på dansk og fransk, en undersøgelse baseret på et stimuleret korpus	
Forfatter:	Xavier Lepetit	
Kilde:	H. Leth Andersen, K. Jensen og H. Nølke (red.). <i>Ny Forskning i Grammatik</i> 9, 2002, s. 205-222	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive	

© Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2002

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Hvordan vælter en hund en bikube? Kausalitet og bevægelser på dansk og fransk, en undersøgelse baseret på et stimuleret korpus

Xavier Lepetit

0. Indledning

Formålet med denne undersøgelse er at påvise forskelle og ligheder mellem det franske og det danske sprog. Sammenligningen angår to fænomener. For det første vil jeg lave en sammenligning af leksikaliseringsmønstre på de to sprog og derefter vil jeg vende blikket mod kausalitetsudtryk og undersøge i hvilket omfang kausalitet bliver udtrykt implicit eller eksplicit.

Med denne kontrastive analyse vil jeg belyse nogle grundlæggende forskelle mellem de to sprog, som er repræsentanter for hver deres gruppe inden for de indoeuropæiske sprog, nemlig de romanske og de germanske. Udover dette typologiske perspektiv, vil jeg også inddrage nogle oversættelsesteoretiske overvejelser samt en analyse af L2 sprogproduktion i begge sprog.

1. Korpuset

Det korpus jeg har analyseret består af indtalingen af en tegneserie kaldet “Frog, where are you?”

Jeg skylder at definere titlens “stimuleret korpus”. Termen “stimuleret” er valgt af to årsager:

For det første i opposition med spontant. Et korpus, der består af avisartikler eller romaner, kan siges at være spontant, idet baggrunden og

motivationen for sprogproduktionen ikke var at danne materiale til en sproglig undersøgelse. Det kan man ikke sige om det materiale jeg anvender her. Selvom jeg ikke har sagt hvad det præcise formål med eksperimentet var, har jeg alligevel fremprovokeret informanternes sprogproduktion ved at bede dem om at indtale den historie de kunne se på billederne. I dette omfang har jeg **stimuleret** deres sprogproduktion.

Den anden årsag er at informanterne alle reagerer på den **samme stimulus**. Stimulusen er tegneserien "Frog, where are you?" som Berman & Slobin (1994) og Slobin (1996) har brugt.

Nedunder ses de tre første billeder ud af i alt 24. Tegneserien indeholder ingen form for tekst.

(Frog, where are you?, billeder 1-3)

Historien drejer sig om denne lille dreng der går på jagt efter sin frø sammen med sin hund, efter at frøen forsvandt i løbet af natten, som man kan se her på billederne.

Mine informanter kan deles i fire grupper. To grupper dansktalende, som udtrykker sig henholdsvis på dansk, og på fransk og to grupper fransktalende, som også udtrykker sig henholdsvis på dansk og på fransk.

Man kan dele korpuset igen, men på en anden måde, en **indfødt** del med fransktalende og dansktalende informanter og en **lørner** del, hvor fransktalende udtrykker sig på dansk, og hvor dansktalende ud-

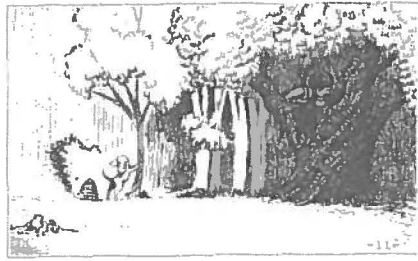
trykker sig på fransk. For at opnå den højeste grad af spontanitet har jeg brugt forskellige informanter for hver gruppe.

- Dansktalende på dansk er de 30 informanter som Lotte Jansen (Jansen, 99) brugte til sin afhandling om russisk og dansk. Det drejer sig om 10 voksne informanter i alderen 26-40 som blev bedt om at verbalisere tegneserien mundtligt, samt 20 gymnasieelever i alderen 16-20.
- Dansktalende på fransk er 15 førsteårsstuderende fra Københavns Universitetet som indtalte historien på sproglaboratoriet i oktober 2000.
- Fransktalende på fransk er 8 studerende på et kursus i sprogvidenskab fra Universitetet i Caen i Frankrig optaget på sproglaboratorium i løbet af foråret 2001.
- Fransktalende på dansk kommer også fra Caen. Det viste sig at franske førsteårsstuderende slet ikke var i stand til at gennemføre testen. Det skulle være andet, tredje eller fjerde års studerende. Der var 4 studerende på andet år, en på tredje og ingen på fjerde. Det var så kun muligt at opnå 5 informanter.

De to lærergrupper fik en vejledning som indeholdt gloser, for at de ikke skulle blive bremset i deres fortælling. Gloserne indeholdt ingen verber, men kun substantiver, idet det var verberne som jeg ville undersøge.

2. Leksikaliseringsmønstre

Det første, korpuset har vist, har været en forskel i leksikaliseringsmønstre af det sagsforhold der kan ses på billederne 9-11:

(Frog, where are you?, billeder 9-11)

Vi er nu midt i historien, og drengen og hunden er ude i en skov for at lede efter frøen der er forsvundet i løbet af natten (som vi så på billederne 1-3). Jeg har registreret de verballeksemmer, de to indfødte grupper anvendte for at udtrykke det sagsforhold der foregår i baggrunden i de tre billeder, nemlig det at hunden gør ad bikuben på billede 9, at den rører ved træet på billede 10, hvad der får bikuben til at bevæge sig lidt og det at bikuben er faldet ned på jorden på billede 11. Efter at have registreret samtlige udsagn fra de forskellige informanter har jeg kunnet konstatere dels en forskel i antallet af anvendte leksemmer og dels en forskel i graden af leksemernes semantiske præcision.

Generelle leksemmer versus præcise leksemmer

Tabel 1 viser en oversigt over de leksemmer der er blevet anvendt for at gengive det pågældende sagsforhold. Tallet i parentes efter "fransktalende" og "dansktalende" i tabellen angiver antallet af tilfælde (tokens).

Hvis man sammenligner de to spalter kan man konstatere det meget større antal forskellige leksemmer (types) som dansktalende anvender.

Fransktalende (7)	Dansktalende (19)
–faire tomber (86%) –se décrocher (14%)	–(få) vælte ned (21,05%) –få raget ned (5,25%) – ryge ned (5,25%) – falde ned (63,20%) –ende med at lande nede (5,25%)

(tabel 1)

Fransktalende bruger kun to leksemmer. *Tomber*, som man kan oversætte med *falde*, med det faktitive *faire* (få) og *se décrocher* (rive sig løs). Ud af 7 tilfælde i alt, bruger 6 fransktalende vendingen *faire tomber*.

Dansktalende bruger 5 forskellige leksemmer *vælte*, *rage*, *ryge*, *falde* og *lande*. Nogle informanter tilføjer et kausativt *få*, andre gør det ikke, derfor står *få* i parentes.

Man kan starte med at konstatere denne forskel, men man kan også spørge sig selv hvorfor det forholder sig således.

Herslund (1997, kap. 1:16) opstiller en polarisering mellem de franske og de danske verbers leksikaliseringsmønstre, hvor de franske verber som regel placerer sig til venstre på skemaet, dvs. at de er generelle, abstrakte og polyseme:

Generelt Abstrakt Polysem	Præcis Konkret Monosem
Franske verber	Danske verber

(tabel 2, Herslund, 1997)

De danske verber har til gengæld tilbøjelighed til at være mere præcise, konkrete og monoseme, dvs. at de placerer sig til højre på skalaen.

Hvis man accepterer Herslunds fremstilling, skal det forstås som en tendens og ikke opfattes bogstaveligt. Selvfølgelig findes der præcise og konkrete franske verber og omvendt generelle og abstrakte danske verber. Men man kan ikke undgå at lægge mærke til at det franske verbum *tomber* kunne placeres til venstre i Herslunds skema, dvs. generel, abstrakt og polysem, mens de danske verber kunne placeres mere til højre. *Tomber* lægger ikke nogen speciel restriktion på naturen af den entitet der udfører handlingen. *Se décrocher* er til gengæld mere specifik, idet det kræver at entiteten hænger fast i noget. Blandt de danske verber virker *falde ned* også som et modeksempel. Det er det verbum der kan placeres længst til venstre. De andre verber er mere specifikke. *Vælte* og *rage* angiver for eksempel en voldsom måde at falde på.

Det generelle mønster synes at bekræfte Herslunds skelnen om at man bruger et neutralt leksem på fransk mens man på dansk anvender mere specialiserede leksemer¹. Jeg har valgt et andet eksempel for at

1. Jeg vil i et senere arbejde forsøge at opstille kriterier for at klassificere bevægelsesverber som hhv. generelle / abstrakte / polyseme eller præcise / konkrete / monoseme.

vide at dette ikke er et isoleret fænomen, men et mønster, som man finder i korpuset. Det andet eksempel vedrører handlingen vi så i billederne 1-3 i starten.

Fransktalende (12)	Dansktalende (33)
<ul style="list-style-type: none"> – Sortir (<i>gå ud</i>): 8...<i>la grenouille sort discrètement du pot</i> – S'en aller (<i>gå</i>): 2...<i>la grenouille s'en va</i> – S'enfuir (<i>flygte</i>): 1 – S'échapper (<i>slippe fri</i>): 1 	<ul style="list-style-type: none"> Liste + ud af : 2 Slippe fri: 1 Klatre + ud af : 1 Gå + ud af : 1 Forsvinde: 1 Løbe + ud : 1 Være på vej + ud af : 1 Snige sig + ud af : 2 Stikke af + ud : 7 Hoppe + ud af : 2 Kravle + ud af : 13 Smutte + ud af : 1

(tabel 3)

Over for ses en liste over de verber der er blevet brugt for at udtrykke det sagsforhold der foregår i baggrunden på billederne, nemlig det at frøen *kravler ud af* (jeg tilslutter mig flertallet...) glasset. Grunden til at der er flere tilfælde end informanter er at nogle informanter betegner sagsforholdet flere gange.

Fransktalende bruger kun 4 forskellige leksemer. Det er slående at samtlige 8 informanter anvender det neutrale (se nedenfor) *sortir*. *S'échapper* og *s'enfuir* udtrykker at entiteten der udfører handlingen var fysisk inde-spærret og udfører en handling (som regel en bevægelse) som resulterer i at den er fri igen. Men leksemerne siger intet om den måde den omtalte bevægelse er foregået på. *S'en aller* (*gå, tage af sted*) udtrykker bare at entiteten der udfører handlingen forlader eller fjerner sig fra et sted. Ingen af disse 4 leksemer angiver den måde bevægelsen foregår på.

Det er faktisk det manglende element "måde" der kendetegner de franske udsagn, når man sammenligner dem med hvad de danska-

lende har sagt. Kun en informant tilføjer noget om den **måde** bevægelsen foregår på:

- (1) ...la grenouille sort **discrètement** du pot
 (1') ... frøen går ud ubemærket af glasset
 (1'') ...frøen kommer ubemærket ud af glasset

Men det er ikke leksemet *sortir* der angiver en måde at komme ud på. Det er adverbiet *discrètement*. Verbet *sortir* kan man anvende for at betegne “tandpasta ud af tuben” (le dentifrice sort du tube), “vand ud af vandhanen” (l'eau sort du robinet), “børn ud af skole” (les enfants sortent de l'école), “ord ud af munden” (les mots lui sortaient de la bouche), “biler ud af motorvejen” (les voitures sortent de l'autoroute) osv. *Sortir* er neutral overfor trækket “måde”.

De leksemer, som fransktalende anvender er ligeledes neutrale vedr. argumentvalg, dvs. de har ingen semantiske eller leksikalske restriktioner på hvilke argumenter der skal fungere som subjekt (for en dybere diskussion af denne forskel mellem de romanske sprog der er “verb frame” versus de germanske der er “satellite frame”, jf. Leonard Talmy (1975)).

Hvis man nu tæller de forskellige leksemer som dansktalende har anvendt, når man op på **12** forskellige leksemer (types).

De leksemer som, ligesom de franske, ikke angiver trækket “måde”, fx *slippe fri*, *være på vej*, bør placeres til venstre på Herslunds skema, men flertallet af de leksemer som dansktalende anvender er mere specialiserede til dels fordi de angiver trækket “måde”. Det er tilfældet for *liste*, *klatre*, *løbe*, *snige sig*, *hoppe* og *kravle* som kræver nogle egenskaber hos deres subjektargument, hvilket *sortir*, som nævnt, ikke gør. Man kan bare prøve at danne sætninger som: *tandpastaen lister ud af tuben*, *vandet klatrer ud af vandhanen*, *ordene kravler ud af munden* eller *bilerne hopper ud af motorvejen* for at blive klar over hvilke leksikalske og semantiske restriktioner på argumentet disse leksemer kræver.

De to forskellige leksikaliseringsmønstre bliver klart eksemplificeret

her. Fransktalende vælger typisk blandt de få leksemer der befinder sig til venstre på Herslunds skema, det vil sige generelle og polyseme leksemer, mens dansktalende anvender et større antal leksemer med et semantisk indhold som medfører et højere restriktionsniveau hos deres argumenter.

3. Kausalitet

Jeg vil nu gå over til anden del af min undersøgelse og dermed tilbage til det inhærente kausalitetsforløb i billederne 9, 10 og 11. På disse billeder koncentrerer jeg analysen om det samme baggrundsforhold som før, nemlig det at hundens adfærd har en konsekvens for hvor bikuben befinder sig. Jeg har undersøgt hver informants sprogproduktion, registreret de udsagn der gengiver dette sagsforhold og har derefter klassificeret informanterne / udsagnene i 4 kategorier.

Under kategorien **Ikke udtrykt** har jeg samlet de informanter som ikke omtaler sagsforholdet. Eftersom det drejer sig om en baggrunds-situation, er der en del af informanterne der ikke har berørt det. Jeg har ikke taget disse informanter i betragtning i mine statistiske analyser.

Den anden kategori har jeg kaldt **Propositionelt**. Det er de sætninger hvor bikubens bevægelse bliver udtrykt via et komplekst verbalsyntagma. Komplexiteten i verbalsyntagmet på det semantiske plan består i at den udtrykker det kausalitetsforhold der er mellem hundens adfærd og det der sker med bikuben.

Den tredje kategori består af de sætninger hvori bikubens bevægelse bliver udtrykt i en bisætning som er underordnet en hovedsætning der gør rede for hundens handling. Kausalitetsforholdet bliver ekspliciteret via denne underordning. Det er så et tilfælde af **hypotakse**.

I de tilfælde hvor hundens handling og bikubens bevægelse bliver udtrykt i hver sin hovedsætning, er der tale om **paratakse**; men det skal vi først se senere.

Hvad siger fransktalende?

Ikke udtrykt	Propositionelt	Hypotaktisk	Parataktisk
(8)	(7) Le chien fait tomber la ruche et les abeilles commencent à,...	(17) Le chien saute tellement que la ruche se décroche	
	(9) Donc le chien a fini par faire tomber la ruche...		
	(10) Le chien a réussi à faire tomber la ruche et...		
	(11) Le chien a réussi à faire tomber l'essaim d'abeilles		
	(14) le chien pendant ce temps, intrigué par les abeilles dans la ruche, fait tomber la ruche		
	(16) le chien, qui s'amuserait avec la ruche, la fait tomber de l'arbre		
1	6	1	0

(tabel 4, fransktalende på fransk)

Man kan ikke undgå at se hvor homogent et mønster fransktalende bruger. I 6 ud af 7 tilfælde udtrykkes sagsforholdet propositionelt, og indenfor denne kategori, har 100 % af informanterne udtrykt forholdet ved hjælp af verbalsyntagmet *faire tomber*.

Ved at vælge det neutrale og polyseme leksem *tomber*, som de kombinerer med faktitiven *faire* ekspliciterer de fransktalende den logiske forbindelse der er mellem hundens adfærd og det der sker med bikuben. Det er så en kausalitetsforbindelse, de ekspliciterer her. I den hypotak-

tiske sætning er kausalitetsforbindelsen også ekspliciteret. Ingen fransktalende informant har brugt en parataktisk struktur.

Det vil sige, at alle fransktalende ekspliciterer det kausalitetsforhold der er mellem hundens adfærd og bikubens bevægelse. Hvis man regner om i procent har 86% af franskmændene brugt den propositionelle struktur. 14 % af de fransktalende anvender hypotaksen.

Hvad siger dansktalende?

Ikke udtrykt	Propositionelt	Hypotaktisk	Parataktisk
Da2 ²	(da8)...og lige pludseligt lykkes det den at få hele hvepseboet til at falde ned..	(da18)...så han hopper op ved et ved et bistade, så det bistade falder ned...	da3) ...gøede hunden af (bierne og bikuben faldt ned næsten lige oven...
Da4	(da14)...nu har hunden fået skubbet så meget til træet at den har væltet hvepseboet ned...	(da1) ...og det endte med også med <i>at bisværmen landede nede på jorden...</i>	(da 27) ...og begynder så at snuse til den, men de øh de leder videre og bikuben er så faldet ned...
Da11	(da22)...men så lige pludselig så fik hunden altså raget de der bier ned , eller bikuben ned...	(da5) ...hunden forsætter med at lege med den bikube der .. <i>som nu er faldet ned fra træet...</i>	(da15)...og hunden den prøver at lede oppe i træet hvor der er en bikube, pludselig så falder den ned
Da12	(da23)...og hunden får væltet bikuben ned...	(da9)...desværre så kom den til at skubbe så meget til træet, <i>så biboet faldt ned...</i>	(da6) ... og hunden har opdaget et øhh () et bibo [tøvende 'hvad hedder det'] som den er meget interesseret i og drengen bliver helt forskrækket af en muldvarp der kommer ud af hullet biboet falder på jorden

² Jeg har genbrugt Lotte Jansens (99) koder, der består af bogstaver "da" plus et tal, for at betegne sine informanter.

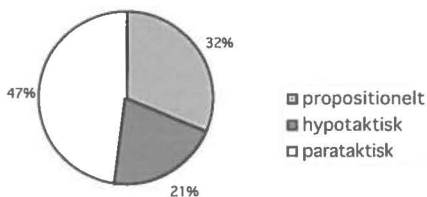
Ikke udtrykt	Propositionelt	Hypotaktisk	Parataktisk
Da13	(da25)...hunden væltede bistadet ned fra træet sådan så bierne...		(da10)...og var meget interesseret i det, og vups! bistadet faldt ned og bierne...
Da17	(da30)...og det lykkes hunden at vælte den bikube ned så...		(da16)...prøver at hoppe efter den (...) og så rø ryger ... ryger bistadet ned ...
Da20			(da29)...en bikube som hunden den snuser til og så falder bikuben ned...
Da21			(da19)...står og gør op af den, og bistaden falder så ned
Da24			(da7)... og ryster lidt på træet med sine poter og vups! siger det og så falder den ned ...
Da26			
Da28			
11	6	4	9

(tabel 5, dansktalende på dansk)

Det der fremgår af oversigten over dansktalendes sprogproduktion delt i strukturer, er dels at der overhovedet findes en parataktisk struktur (som fransktalende slet ikke anvendte), og dels at denne parataktiske struktur er hyppigst forekommende.

Hvis man kigger først på de **propositionelle** strukturer, kan man konstatere at der bliver anvendt tre forskellige leksemer: det kausative lekseme *vælte* (da14, da23, da25 og da30) der ekspliciterer kausalitet og *falde* (da8) eller *rage* (da22) + ned + den kausative *få* som man kan se i eksemplet da22: *men så lige pludselig så fik hunden altså raget de der bier ned, eller bikuben ned...* 6 ud af 19 dansktalende bruger den propositionelle model.

Diagram 2, dansktalende på dansk

I de **hypotaktiske** strukturer forekommer lekserne *falde ned* (da 18, da 5 og da9), og *ryge ned* (da 1). Blandt de hypotaktiske sætninger finder man en tilsvarende konstruktion til det franske eksempel på hypotakse, nemlig (da 9) der siger: *desværre så*

kom den til at skubbe så meget til træet, så biboet faldt ned... De andre bisætninger er relative eller komplementære sætninger som allesammen indgår i en konstruktion som ekspliciterer kausalitetsforholdet. 4 ud af 19 dansktalende anvender denne model.

Den mest spændende kategori er, for mig at se, den **parataktiske**. Som vi så, valgte ingen fransktalende at bruge denne model. Hos dansktalende er det næsten halvdelen der vælger denne model, nemlig 9 ud af 19 (47%).

Den parataktiske kategori er der hvor kausalitetsproblematikken for alvor kommer ind. Vi har set at selve valget af den propositionelle model indebærer at man ekspliciterer kausaliteten. Man kan ikke undersøge det, men jeg mener at en hypotaktisk struktur i denne kontekst også vil medføre en eksplicitering af kausalitetsforholdet. Det har i hvert fald været tilfældet for alle de, fransktalende og dansktalende, der har anvendt denne model her.

Det vil sige at hvis fransktalende begrænser sig til modellerne propositionel og hypotakse, så har de ikke andet valg end at ekspliciterer kausaliteten.

Men sådan går det ikke når man anvender en parataktisk model. Jeg har delt de parataktiske sætninger i to grupper. Dem hvor jeg mener der er eksplicit kausalitet til venstre og dem hvor jeg mener der er implicit kausalitet til højre:

EksPLICIT kausalitet (44,5%)	Implicit kausalitet (55,5%)
(da16)...prøver at hoppe efter den (...) og så rø ryger ... ryger bistadet ned ...	(da3) ...gøede hunden af bierne og bikuben faldt ned næsten lige oven...
(da29)...en bikube som hunden den snuser til og så falder bikuben ned...	(da 27) ...og begynder så at snuse til den, men de øh de leder videre og bikuben er så faldet ned...
(da19)...står og gør op af den, og bistaden falder så ned	(da15)...og hunden den prøver at lede oppe i træet hvor der er en bikube, pludselig så falder den ned
(da7)... og ryster lidt på træet med sine poter og vups! siger det og så falder den ned ...	(da6) ...hunden har opdaget et, et bibo (...) som den er meget interesseret i (...) biboet falder på jorden og ...
	(da10)...og var meget interesseret i det, og vups! bistadet faldt ned og bierne...

(tabel 6, EksPLICIT vs. implicit kausalitet)

Jeg har ikke kunnet finde nogen syntaktisk parameter der kan afgøre om kausaliteten var blevet udtrykt eksPLICIT eller ej. Rollen af "så" er sikkert afgørende, men jeg kan ikke sige hvilken præcis rolle den spiller. Pointen her er ikke at lave en eksakt og præcis fordeling mellem de to kategorier. Der er en gråzone hvor skildringen mellem den temporelle og den kausative anvendelse af *så* forbliver vanskelig at afgøre. Men uanset om nogle af sætningerne skulle vise sig at kunne klassificeres anderledes, er der sætninger som det da6 siger fx: *hunden har opdaget et øhh () et bibo [tøvende 'hvad hedder det'] som den er meget interesseret i og drengen bliver helt forskrækket af en muldvarp der kommer ud af hullet biboet falder på jorden og hvor kausalitetsforhold ikke bliver eksPLICITeret. Hvis man hører fortællingen uden at have billeder at støtte sig til, kan man ikke rekonstruere ud fra udsagnet at det er hundens adfærd der er årsagen til at bikuben falder ned.*

Det vil sige, for at opsummere, at der er to grader af forskel mellem dansk og fransk. For det første anvender dansktalende den parataktiske model, hvad fransktalende ikke gør, og for det andet, udelader en del af de dansktalende informanter at eksPLICITERE kausalitetsforholdet, mens samtlige fransktalende informanter gør det.

Før min konklusion vil jeg kigge på hvad der sker hos lærerne.

Hvad sker der hos lærerne?

Situationen hos lærerne er ikke den samme, og der kan være andre motiver til at man vælger én konstruktion frem for en anden. Graden af kompleksitet spiller en større rolle her end hos de indfødte.

En parataktisk struktur er nemmere at konstruere end en hypotaktisk struktur. Det kan forklare at Philippe (Phi2) der er 2. årstuderende anvender den "simple" paratakse her, og undlader at udtrykke kausaliteten.

Ikke udtrykt	Propositionelt	Hypotaktisk	Parataktisk
(Isa3)	(Mat2) hunden øh prøver at øh at øh at øh bikuben falder		(Phi2) det er en bikube et træ, den bikube er faldet fra den skov
(Cam2)	(Van2)og øh hunden øh prøvede at øh øh at øh "faire tomber la ruche"		
2	2	0	1

(tabel 7, fransktalende på dansk)

Hvad der er mere interessant er at de to andre informanter anvender den lidt mere komplicerede propositionelle struktur, og hvis vi ikke vidste at den underliggende struktur på fransk er typisk propositionel, kunne vi undre os over det. Mængden af tøven i deres udsagn kan bruges til at måle de vanskeligheder de har kastet sig ud i.

Mathilde (Mat2), der går på andet år, prøver at gengive kausalitet, som man gør på fransk, men hun kender åbenbart ikke det danske faktitive *fa*. Hun ender med at forenkler sit udsagn så meget, at det bliver svært at forstå. Jeg har klassificeret det under propositionelt fordi jeg mener at det er den propositionelle struktur hun prøver at opbygge, selvom resultatet ikke kan siges at være propositionelt og ligner en forenklet form for hypotakse.

Vanessa (Van2), der også går på andet år, har den samme underliggende strategi. Hendes resultat er lidt anderledes, hun tøver også me-

get før hun opgiver helt at producere noget på dansk og siger på fransk det hun prøvede at få til at passe i det begrænsede dansk hun kan.

Det er meget få informanter jeg råder over, men læg alligevel, mærke til at den mere komplicerede struktur hypotakse ikke bliver anvendt.

Lad os nu kigge på de dansktalende lærere:

Ikke udtrykt	Propositionelt	Hypotaktisk	Parataktisk
A5	(A1) Le chien a fait tomber maintenant la ruche qui est par terre		A2) ...le chien est toujours près du (tronc d'arbre (...)) maintenant la euh ... la ruche est par terre, elle est tombée par terre...
A7	le chien fait tomber euh ...mtkshhh euh il a fait tomber la ... rrr..ruche, ruche		(A3) ...le chien euh trouvé encore de de prendre le le le ruche euh, qui est euh dans la tête des arbres, d'arbres, le ruche est tombé dans dans la terre et....
B2			(A4)... on voit le chien qui euh qui euh ... qui bouge l'arbre euh de la ruche et euh (...)on voit la ruche qui est tombée
B4			(A6) le chien et il il jouer avec avec les abeilles (...) le la ruche est tombée
B5			(A8) le petit chien fait wow wow wow à la ruche (...)la ruche a tombé à la terre et le petit chien ... euh ... a fait de wow wow à la ruche
B6			(B1) Le chien continua à regarder se, les abeilles, et essaya de grimper le, l'arbre dans lequel était la ruche. Ah, mais hélas, la ruche est tombée (B3) la ruche euh tombe, tombe de l'arbre et le chien ... et le chien est stoppé de ... et le chien ... euh s'arrête euh et le chien arrête de, de « barker »
6	2	0	7

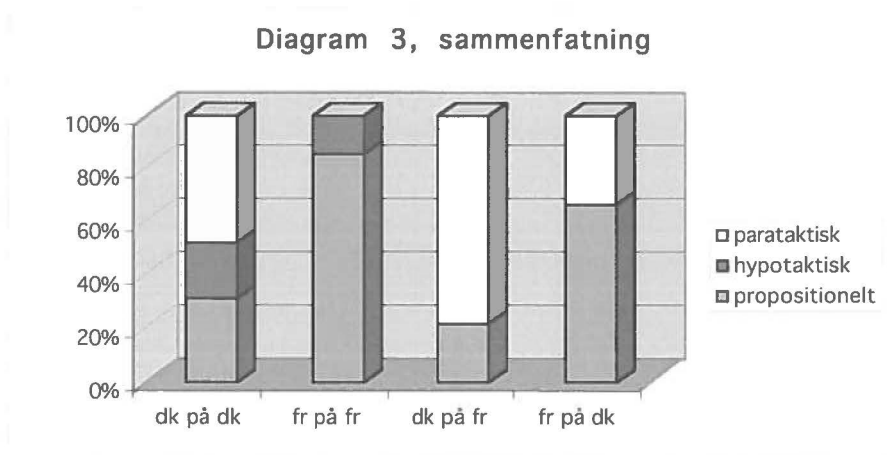
(tabel 8, dansktalende på fransk)

Hos de dansktalende lørnere kan man se indflydelsen af graden af kompleksiteten. Kategorien hypotakse er også blevet udryddet. Der er ingen danske førsteårsstuderende der vover at kaste sig ud i sådan en struktur her.

Til gengæld er der et par stykker der kender det faktitive *faire* og som anvender det ligesom indfødte fransktalende gør sammen med det neutrale *tomber*.

Flertallet bruger dog en simpel parataktisk struktur, men lørnerne forbinder ikke disse sidestillede sætninger med en kausal forbindelse i så høj grad som dansktalende gør det når de udtrykker sig på deres modersmål. Jeg har nemlig ikke kunnet pege på nogen form for kausalitetsforbindelse i de 7 parataktiske strukturer som de dansktalende lørnere har produceret. Dette må forklares med at det ville medføre en højere grad af kompleksitet at introducere en kausalitetsforbindelse. Regnet ud i procenter har vi den følgende fordeling: 78 % af de danske lørnere anvender en parataktisk konstruktion, 22 % en propositionel konstruktion, og ingen bruger den hypotaktiske model.

Til sidst har jeg lagt de forskellige procenter sammen i et diagram:

4. Konklusion

Dansk og fransk adskiller sig på to punkter, når det drejer sig om at gengive det analyserede sagsforhold.

De adskiller sig på det **leksikalske** plan, idet dansk har et større udvalg af specifikke verballeksemer, mens fransk nøjes med mere neutrale og polyseme verber.

På det **syntaktiske** plan vælger flertallet af de dansktalende en parataktisk struktur som giver dem mulighed for at lade den kausalitetsforbindelse implicit, som fransktalende udtrykker eksplicit når de anvender propositionelle eller hypotaktiske modeller. I denne sammenhæng kan man sige at fransk opfører sig som et andet af de romanske sprog når man sammenligner det med dansk, nemlig italiensk.

I sin analyse af makrotalehandlinger på italiensk og dansk konkluderer Gunver Skytte (1999: 480) sin artikel således: *“det kan konstateres at der oplagt er forskelle mellem de to grupper sprogbrugeres valg af makrotalehandling, idet de danske sprogbrugere fortrinsvis referer, og de italienske fortolker”*. Den samme konklusion kunne man anvende her, fransktalende fortolker situationen og gengiver de logiske forbindelser de er kommet frem til, mens dansktalende ikke i så høj grad har den samme trang og kan nøjes med at referere til det de ser.

Henvisninger

- Berman, R.A. & I. Slobin. (1994). *Relating events in narrative: a crosslinguistic developmental study*, LEA publishers, Hillsdale, New Jersey.
- Herslund, M. et al. (1997). *Det Franske Sprog*, Kapitel I. Grundlag, Kapitel II. Konsistens, Handelshøjskolen i København.
- Jansen, L. (1999). *Tekst og grammatiske kategorier, – en sammenligning af russiske og danske frøhistorier* –, ph.d.-afhandling, Handelshøjskolen i København.
- Skytte, G. et al. (eds.) (1999): *Tekststrukturering på italiensk og dansk. Vol. 2*, Museum Tusulanum, Københavns Universitet.
- Slobin, D. I. (1996). “Two ways to travel: Verbs of Motion in English and Spanish”, In: Shibatani and Thompson (eds.). *Grammatical Constructions: Their Forms and meanings*. Clarendon Press, Oxford, 195-219.
- Talmy, L. (1975). “Semantics and Syntax of Motion”, In: Kimbal (ed.): *Syntax and Semantics* vol. 4. Academic Press, London, 181-238.

